

ALZIRA CARTONAJES SUÑER I EL MOVIMENT OBRER ALZIRENC

La ruta que oferim arranca del solar de l'antiga fàbrica de Cartonatges, en front es troba la colònia Ana Sanchis. A continuació travessem la ciutat i arribem a l'Avinguda Sants Patrons, on es localitza l'edifici Suñer. Cap el sud, arribarem a la seu del sindicat vertical durant els 60 i 70, avui de l'UGT, i marxarem a la Parròquia de l'Encarnació, on es realitzaren assemblees el 1976 i es trobava el despatx de l'advocat Vicent Álvarez. Per últim, arribarem a la seu actual de Comissions Obreres.

▲ Video 1.- Imatges dels espais de la ruta.
◀ Primera vaga legal i manifestació en Alzira des de 1939, pel conveni d'arts gràfiques en abril de 1978"

1. Plaça de Cartonatges
2. Colònia Ana Sanchis
3. Avinguda Sants Patrons i Edifici Suñer
4. Seu de la UGT (antiga de la CNS franquista)
5. Convent dels Caputxins
6. Seu de CCOO
7. Fàbrica de gelats
8. Fàbriques de cartró

ALZIRA CARTONAJES SUÑER I EL MOVIMENT OBRER ALZIRENC

Diputació
de València

Memòria
Democràtica

2 LA RECONSTRUCCIÓ DEL MOVIMENT OBRER SOTA EL FRANQUISME

2.1. Alzira de 1939 a 1990

Després de la guerra, l'economia de la ciutat encara girava al voltant de la taronja, l'arròs, la manipulació de cítrics, que impulsava el cartró o les papereres i la construcció, que avança a partir dels 60. Les empreses de menys de 50 treballadors eren la majoria (98,4%). La població de la ciutat passà de 24.953 habitants el 1950 a 40.055 el 1991.

2.2. El Sindicat Vertical

El colp d'estat de juliol de 1936 pretenia destruir la democràcia republicana i el moviment obrer. La dictadura franquista eliminà els drets aconseguits en les dècades anteriors i instaurà un sindicat únic, CNS, que integrava verticalment treballadors i empresaris, però que afavoria clarament els interessos dels patrons. El fracàs

dels models autàrquics, les primeres protestes obreres durant els 50 i la necessitat d'integració de l'economia espanyola en els mercats internacionals va donar lloc a canvis en el món sindical i per això el 1958 s'estableix la possibilitat de signar convenis col·lectius dins de l'estructura del Vertical, introduint primes i incentius.

Salvador Corts Mas i José González Azorín en un homenatge recent

FUNDACIÓ D'ESTUDIS I INICIATIVES SOCIOLABORALS (FEIS) ARXIU HISTÒRIC DE COMISSIONS OBRERES DEL PAÍS VALÈNCIA C/ Serrans 13 – 46003 València

PROYECTO RUTAS DE LA MEMORIA OBRERA

Direcció: Ismael Saz (UV), Odet Moliner (UJI), Mar Esquembre (UA)

GUÍES DE RUTES DE LA MEMÒRIA OBRERA

- 1.- Llíria: Memòria obrera de la fàbrica de Ríos (1929-1974)
- 2.- València: la Jornada de Reconciliación Nacional de 1958 y la Huelga Nacional Pacifica de 1959
- 3.- Puerto de Sagunto: siderurgia y sindicalismo 1917-1984
- 4.- València: la manifestación del 1º de Mayo de 1967
- 5.- València: la huelga de astilleros y el barrio de Malvarrosa en 1974
- 6.- Buñol: la huelga de Cointex, enero de 1976
- 7.- València: la huelga de La Fe y hospitales de Valencia, mayo-junio 1976
- 8.- Alzira: Cartonajes Suñer i el moviment obrer alzirenc
- 9.- Treball i moviment obrer en La Costera i la Canal de Navarres
- 10.- Treball i moviment obrer en Ontinyent i la Vall d'Albaida

@ de la edició: FEIS, 2024

1ª ed. DIC.'24: Amb el suport de la Diputació Provincial de València

ALZIRA. CARTONAJES SUÑER I EL MOVIMENT OBRER ALZIRENC

Textos: Pilar Rovira Granero i Rafael Oriola Martínez

Imatges: Arxiu Històric CCOO PV (Fons Cartonajes Suñer), Mari Cruz Carrió, Àngel Mahiques, Salvador Piera i Puig, Vicent Álvarez.

Disseny i maquetació: ESPIRELIUS
Impressió: LA IMPRENTA COMUNICACIÓN GRÁFICA
Cartografia: Institut Valencià de Cartografia

Dipòsit Legal: V-2007-2025

Diputació
de València

Memòria
Democràtica

GUÍAS DE RUTAS DE LA MEMORIA OBRERA Série Mapes-Guías, 8

3.1.- El naixement d'una indústria complementària

L'economia a l'Alzira de 1900 girava al voltant del cultiu i exportació de la taronja. La indústria era molt limitada. Cartonatges Suñer va naixen com a empresa familiar proveïdora d'envasaments de cartró per a l'empresa de filatures Monfort i Peris. També feia caixes per a confeccionar la taronja d'exportació.

Magatzem de taronges en Alzira.

3.2.- Del carrer Ensenyança en els anys 1930 al Independència en 1947

Malgrat que els anys 30 són anys de crisi econòmica, l'empresa aconsegueix prosperar, passa del domicili familiar en el carrer Ensenyança 4 a un vell magatzem de taronges en el carrer Dr. Ferran 48, on arribaren a treballar més d'un centenar d'obres. Durant la Guerra Civil va estar socialitzada però el **Comité UGT-CNT**, que regia la ciutat, reclamà la col·laboració dels propietaris i Luis Suñer acceptà el càrrec de gerent. L'empresa estava controlada pel Comité, però la direcció estava compartida amb la família Suñer. Acabada la guerra, els Suñer recuperen la fàbrica i malgrat les dificultats per a trobar matèria primera tiren endavant amb decisió. En plena postguerra hauran de superar una altra contrarietat: l'**incendi de la fàbrica el 16 d'octubre de 1945**. La fàbrica rebri en el carrer Hort dels Freres, provisionalment, per a inaugurar les noves i definitives instal·lacions el 8 de desembre de 1947 al carrer Independència.

La primera fàbrica Suñer localitzada al carrer del Doctor Ferran es va incendiar la nit del 16 al 17 d'octubre de 1945.

Barri Ana Sanchis.

procedir a l'hora d'avaluar els treballadors per a la compra d'un cotxe. Als de categories superiors els tocava un Renault Dauphine i als de categories inferiors un Sis-cents.

L'economat

Creat al 1962 per a proveir els treballadors de productes bàsics a millor preu, aparentment, afavoria les dues parts: a l'empresari li aportava importants desgravacions fiscals i als treballadors els facilitava el subministrament de productes de primera necessitat, principalment aliments a preu de cost. Però, en realitat, era un altre instrument més del control de la mà d'obra. Els treballadors no podien exigir un sou molt elevat, ja que rebia aquestes facilitats per a cobrir les necessitats bàsiques.

1 UN MOVIMENT OBRER D'HEGEMONIA SOCIALISTA FINS 1939

1.1.- Hegemonia sindical socialista

El desenvolupament de l'exportació de la taronja era la principal activitat de la comarca i va generar també la implantació de sindicats i partits polítics vinculats amb el moviment obrer. Des de

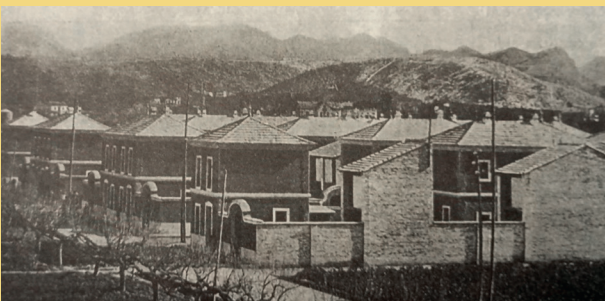
primeries de segle XX, es va configurar un associacionisme obrer, primer amb influència anarquista i blasquista (primes anys de segle XX), per a acabar sent majoritàriament socialista. Entre 1912 i 1919 va anar articulant-se un veritable sindicalisme de classe al voltant de la UGT. La Casa del Poble, on estaven ubicades els diferents associacions obreres, era el principal centre obrer.

1.2. Carestia i jornada de 8 hores durant la I GM

La Primera Guerra Mundial va paraitzar el sector taronger, a més de provocar una pujada de preus de productes bàsics. Els obrers van eixir a lluitar per poder sobreviure a la crisi, la qual cosa va empentar la consciència de classe i el creixement exponencial del sindicalisme. S'aconsegueix la jornada de 8 hores després d'una vaga. Naixen noves societats obreres.

1.3. La Cooperativa de Casas Baratas

Durant la dictadura de Primo de Rivera, la UGT roman oberta i activa. La fita més important és la consecució d'una subvenció per construir un barri obrer a Alzira. Es va formar la *Cooperativa de Casas Baratas El Hogar del Proletario* al 1927 i es van construir trenta cases destinades a famílies jornalers, vinculades al sindicat socialista.

Barri El Hogar del Proletario (1927)

2.3. Els comunistes de la Ribera detinguts el 1962. Tintes El Júcar (avui Tintes Alzira)

La reconstrucció del moviment obrer des de finals dels anys 50 s'inicià per l'acció de petits grups conformatos procedents del catolicisme i el comunisme.

José González Azorín, Salvador Corts Mas i Antonio Casterà Carbonell van ser detinguts amb 24 militants comunistes més de la comarca i del País Valencià en el context de les reaccions solidàries a les vagues d'Astúries i l'execució de Julián Grimau, essent condemnats a 3 anys per *adhesión a la rebelión*. En Tintes Alzira, Azorín i Corts amb d'altres van aconseguir millorar les condicions de treball entre finals dels 50 i principis dels 70, Azorín va ser elegit representant sindical, aprofitant les estructures del Vertical per a contactar amb altres activistes de les incipients Comissions Obreres.

Video 2. Tintes el Júcar.
Avui Tintes Alzira

1.4.- República: democràcia i revolució social

Amb l'adveniment de la II República, la potent xarxa associativa obre conformatada durant el primer terç de segle XX es posa a treballar de valent. Les grans expectatives que va generar la instauració de la democràcia i l'arribada del PSOE a l'ajuntament van provocar una allau de vagues amb la finalitat de fer complir als empresaris les bases de treball, aconseguir el descans dominical o pactar augmentos de salaris. Es van aconseguir millores com la constitució de la *Mutua de Seguros de Accidentes de Trabajo Júcar*.

L'esclat de la Guerra Civil inicia una revolució social en la rereguarda republicana que a Alzira es concreta en la confiscació de terres, propietats urbanes, magatzems de taronges i empreses diverses. L'obra pública més destacada fou la construcció del llavador de l'Alquerieta.

▲ Inauguració del Llavador de l'Alquerieta, 1937
◀ Imatge actual del Llavador de l'Alquerieta, 2017

3 CARTONATGES SUÑER: EMPRESA MODEL DEL PATERNALISME CLIENTELAR

Cartonatges Suñer va ser la principal empresa alzirenya al segle XX. Va naixer en 1921 i les seues hereves encara romanen obertes. En la dècada dels anys trenta ja treballaven unes cent persones, però encara no excedia l'àmbit local. No serà fins als anys 50, 60 i 70 que experimentarà un gran creixement, en part lligat a les bones relacions amb el règim franquista. Durant aquest període va ser reconeguda per la dictadura amb diversos premis: Empresa Exemplar en 1959 i Medalla del mèrit al treball en 1961. A més, obté l'accés a permisos per a comprar maquinària en l'estranger, molt limitats pel règim. Els Suñer també van desenvolupar un paternalisme industrial típic del franquisme, que no va poder evitar la formació entre els treballadors d'un **nucli contestatari i reivindicatiu**. Aquest grup va esdevindre en una formació assembleària en la Transició i en el germen de CCOO a La Ribera en democràcia.

Els quatre germans Suñer lligen la carta que comunica la concessió del títol d'Empresa Exemplar, 1959. Foto: Finezas

Video 3.- Història de Cartonatges

3.4.- Avides

L'acumulació de capital en aquestes dècades fa muntar a Luis Suñer dos noves empreses: AVIDESA, dedicada a produir a preus baixos pollastre i gelats, i SUFASA, empresa d'embalatge flexible per a embolicar taronges. La divisió de gelats d'AVIDESA va tindre un èxit espectacular. En canvi, SUFASA no va qual·lar i els seus treballadors es van integrar en Cartonajes, que va arribar a tenir 520 treballadors. La diversificació de la inversió i la flexibilitat en el treball permetran mantenir en marxa totes les empreses. L'adaptabilitat als canvis en la demanda i a les circumstàncies seran característiques que els fan eixir cap endavant. ICFC, Ice Cream Factory Comaker és l'actualment l'hereva de l'antiga AVIDESA.

◀ Fotografia aèria de Cartonatges Suñer, 1966

► Avides. (Imatge actual i anterior.

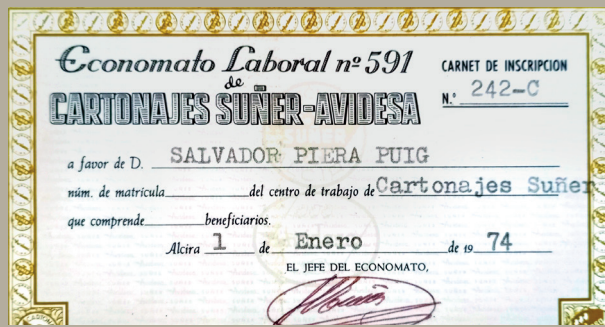
Flex estioig de cartonet per antibiòtics.

3.3.- Els productes i el mercat

Els anys 50 foren l'època daurada de Cartonatges. Les noves instal·lacions i la millora de subministrament de matèria primera suposaran el llançament d'un producte estrella: l'estoig de cartonet en forma d'acordió per a l'envasament d'antibiòtics (Flex). L'empresa era el número 1 en la fabricació d'**embasaments per a la indústria farmacèutica**. L'aparició dels embasaments de plàstic per a fàrmacs a la dècada dels 60 provoca una reconversió: la producció capgirà cap a l'elaboració d'**embalatges per al sector alimentari i els detergents**. Cal destacar l'acurada atenció a clients diversos i la constant millora del producte.

Primer es va situar al carrer Independència, després a Hort dels Freres i, per últim prop del parc de Alqueriència. En les dos últimes etapes es creà una comissió de l'economat, en la qual participaven representants dels empleats i de l'empresa. En la darrera etapa, als productes de primera necessitat es van unir els electrodomèstics, els joguets i la roba. En vacances de Nadal els treballadors de la comissió establiren un torn per a vendre els productes. L'experiència va ser un èxit. A la fi, l'economat significava una millora en la vida dels treballadors.

Carnet de inscripció al economat laboral de Cartonatges Suñer – Avides, 1974.

L'escola, una fita identitària

Per a facilitar la vida de les famílies treballadores i completar la xarxa assistencial, l'empresa va obrir el col·legi Ana Sanchis a principis dels 60 per als fills dels treballadors. Malgrat els problemes d'espai, els mestres desenvoluparen una gran tasca acadèmica. Preocupats per donar una formació àmplia i completa van organitzar nombroses activitats extraescolars que subvencionava l'empresa. Per altra banda, l'escola també ajudava a potenciar la imatge de patró bo a través de diversos actes. Per agrair tantes atencions els alumnes anaven a cantar, felicitar i lloar al patró a les portes de la fàbrica. Els festivals de fi de curs eren una escenificació del paternalisme: Luis Suñer donava als alumnes els diplomes i les beques per a la universitat, els xiquets li responien amb gran respecte en les seues actuacions. Aquests actes els feien saber que formaven part

de la gran família de les empreses Suñer, la qual cosa els donava un sentiment identitari i de privilegi, que els distingia de qualsevol col·legi.

Àlumnat del Col·legi Ana Sanchis, amb les seues mestres, anys 1970.

Instal·lacions esportives

Els treballadors disposaven d'un camp de futbol que hi havia darrere de la fàbrica i disputaven partits els caps de setmana amb equips d'altres empreses. Els caps i els oficinistes disposaven d'un camp de tennis al costat. Alta vegada la jerarquització dins la fàbrica es reproduïen en la protecció social. L'estadi Luis Suñer Picó va rebre el nom de l'únic fill home de l'empresari, qui va faltar jove.

Equips de futbol de Cartonatges Suñer.

Patrocini cultural i filantròpic

Suñer es va convertir en el patrocinador de tots els actes benèfics d'Alzira: asil, falles, societat musical, Creu Roja. Va ser sempre molt reconegut a Alzira, era el mecenes local a qui havia de respectar tothom. L'empresa finançava la Falla Colònia Ana Sanchis, que es plantava al mig del barri, i la confraria de la Coronació d'Espines, formada per treballadors. Els Suñer van patrocinar l'Hogar Santa Teresa Jornet, una residència per ancians, la Residència Carmen Picó i l'Escola d'Educació Especial Carmen Picó, també l'edifici que alberga la Societat Musical.

Video 4.- Impacte de Suñer en Alzira

